

2014

REGIONALA VERKTYG

Förstudie

BREDDAT MÅTT PÅ REGIONAL UTVECKLING

REG
LAB

Förord

Att arbeta med regional utveckling är att jobba för en långsiktig vision om ett bättre liv för regionens invånare – en vision om ekonomisk tillväxt, om social välfärd och ett hållbart utnyttjande av naturresurserna.

Alla svenska regioner har i dag breda ambitioner för sin utveckling; i de regionala utvecklingsplanerna finns mål för ekonomin, miljön och den sociala utvecklingen. Men för att veta om förändringen går åt rätt håll, måste man också ha bra mätsystem som följer utvecklingen nära.

Reglabs medlemmar har under flera år fört en diskussion om behovet av att mäta den regionala utvecklingen i flera dimensioner och 2013 tog Regionförbundet Östsam initiativ till ett gemensamt utvecklingsprojekt – ett system som sammanhållet mäter regional utveckling: ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Intresset var stort inom Reglabs medlemskrets och en förstudie startade i början av 2014, med projektledare Mikael Sonesson. Under ledning av Regionförbundet Östsam, har Reglabs medlemmar under året fördjupat sig i samspelet mellan tillväxt, välfärd och hållbarhet. En komplex och avancerad diskussion, men också framsynt och betydelsefull för regionala beslutsfattare.

Förstudien har genomförts med hjälp av Thomas Westerberg och Ulf Johansson, Sweco Strategy AB.

Den är dels en kartläggning av befintlig kunskap inom området – de svenska regionerna är långt ifrån ensamma om att söka efter nya sätt att mäta utvecklingen, samma diskussion förs på nationell nivå, inom EU, OECD och FN – dels ett underlag för att gå vidare. I förstudien beskrivs ett koncept som kan fungera som underlag för utvecklingen av ett mätsystem i flera dimensioner och rekommendationer för det fortsatta arbetet.

Med förstudien som utgångspunkt, finns nu möjligheten att ta nästa steg: att tillsammans utveckla ett svenskt system för bredare mått på regional utveckling. Ett mätsystem som omfattas av alla svenska regioner skulle ge eko världen över och inspirera många andra att följa efter.

Därför hoppas vi att så många som möjligt av Reglabs medlemmar och partner är intresserade av att delta i nästa fas, det utvecklingsprojekt för bredare mått på regional utveckling som startar inom Reglab nästa år.

Stockholm, december 2014

Mikael Sonesson
Projektledare
Regionförbundet Östsam

Eva Moe
Verksamhetsledare
Reglab

Innehåll

Bakgrund	6
Reglabs förstudie	7
Vad är hållbar utveckling och hur kan det mätas?	9
Vad mäter mätsystemen?	9
Hållbarhetens tre byggstenar	9
Mätsystemens uppbyggnad	10
Flöden, stockar och livskvalitet	11
Olika sorters kapital	12
Hinder och möjligheter för ett bredare mätsystem	14
Hinder för ett nytt mätsystem	14
Möjligheter i ett nytt mätsystem	14
Vad vill vi mäta? Syfte och målgrupp	15
Principer för ett breddat mått	16
Koncept för fortsatt utveckling	16
Möjliga mätetal och datatillgång	18
Förslag till fortsatt utvecklingsarbete	23
Geografiska avgränsningar	23
BILAGA 1 Sammanställning av mätetal som används för uppföljning av regionala utvecklingsprogram och -strategier	24
BILAGA 2 Bruttolista – en första identifiering av mätetal	27

Bakgrund

Samhällsaktörer på alla nivåer – globalt, nationellt, regionalt och lokalt – arbetar med att bidra till en hållbar utveckling i det komplexa samspelet mellan tillväxt, social välfärd och miljö. Regioner, regionförbund och länsstyrelser i Sverige ska som regionalt utvecklingsansvariga enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete (2007:713) arbeta för en hållbar regional tillväxt och utveckling. Det är viktigt att kunna mäta hur ekonomisk, social och miljömässig utveckling sker över tid och i jämförelse med andra regioner.

Ett mätsystem som förmår att i någon mån fånga de tre hållbarhetsdimensionerna på utveckling, samtidigt och sammanvägt, är en väg framåt. Ett sådant system kan inte bara möjliggöra uppföljning och benchmarking, utan också bidra till att berika diskussionen kring det regionala utvecklingsarbetet. Det bör finnas ett samband mellan vad som mäts och vad som görs. Att mäta fel saker eller att mäta något annat än man tror sig mäta, leder både till slöseri med resurser och till felaktiga beslut. Att framgångsrikt leda ett hållbart utvecklingsarbete kräver att man kan mäta effekter av olika insatser och att man kan identifiera var insatser behövs.

Tillväxt och utveckling är dock inte nödvändigtvis varandras synonymer, eller förenliga. Utveckling är normalt ett bredare begrepp för samhällets framåtskridande och avser ofta kvalitativa värden, det vill säga hur välfärdsbetingelserna (”ett gott liv”) för nuvarande och kommande generationer förändras över tid. Begreppet tillväxt beskrivs däremot oftast som någon form av volymtillskott över en tidsperiod, exempelvis i termer av ekonomiskt förädlingsvärde, befolkningsstorlek eller biomassa.

Sveriges ekonomiska tillväxt har under decennier varit ett viktigt medel för utveckling inom alla samhällssektorer. Men om den ekonomiska tillväxten inte förenas med social hänsyn, eller om den medför negativa miljökonsekvenser, uppnås inte det övergripande målet om en positiv utveckling av välfärden. Historiskt har det till exempel funnits tydliga målkonflikter mellan ekonomisk tillväxt och ett hållbart utnyttjande av naturens resurser och ekosystemtjänster. På samma sätt har sociala orättvisor och utanförskap skapat både höga samhälls-

kostnader och stora påfrestningar för enskilda individer. Ett breddat regionalt utvecklingsmått kan fylla en viktig funktion genom att bidra till att belysa sådana målkonflikter och hjälpa regioner och andra aktörer att styra mot en hållbar utveckling.

Diskussionen om bredare utvecklingsmått är varken ny eller unik för de svenska regionerna. I takt med att klimatfrågan flyttat högre upp på den globala dagordningen, inte minst i svallvågorna av den ekonomiska krisen, har frågan om en utveckling som är långsiktigt hållbar prioriterats högre.

Flera initiativ har också tagits i denna riktning. Till exempel tillsattes år 2008 på initiativ från Frankrike en kommission¹, ledd av nobelpristagaren Joseph Stiglitz, allmänt kallad *Stiglitzkommissionen*. Uppdraget var att identifiera BNP:s begränsningar som indikator på ekonomisk och social utveckling. Kommissionen skulle överväga vilken ytterligare information som behövs för att ge en mer relevant bild av utveckling. Den skulle diskutera hur sådan information kan presenteras, samt bedöma genomförbarheten av ett system med alternativa mått på utveckling.

Parallellt med kommissionens arbete har EU-kommissionen drivit ett initiativ – *Beyond GDP*² – som syftar till att utveckla indikatorer lika tydliga och tilltalande som BNP, men som är mer inkluderande av miljömässiga och sociala aspekter av hållbar utveckling.

OECD har sedan 1980-talet arbetat med att beskriva indikatorer för social utveckling. En rad miljöorganisationer har på samma sätt i ett par decennier tagit fram olika mått på miljödimensionen av utveckling, som exempelvis *länders ekologiska fotavtryck*³.

Framtidskommissionen har pekat ut viktiga samhällsutmaningar för Sverige, med sikte på 2020 och 2050. I deras arbete är mått för (subjektiv) livskvalitet en del⁴. Det har även producerats ett antal rapporter på området, bland annat har ITPS (2004)⁵, Naturvårdsverket (2011)⁶ och Expertgruppen för miljöstudier (2010)⁷ gjort kunskapssammanställningar.

Det råder alltså inte någon brist på initiativ att försöka bredda måtten för att mäta samhällsutvecklingen. Samtidigt saknas det fortfarande en gemensam standard eller en etablerad ”best practice”.

1 Stiglitz et al (2009), “Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress”

2 Se bland annat EU-kommissionens rapport “Progress on ‘GDP and beyond’ actions” (2013)

3 Se bland annat Världsnaturfondens ”Living Planet Report” (2013)

4 Framtidskommissionen (2012), “Nya mått på välfärd och livskvalitet i samhället”, Statsrådsberedningen

5 ITPS (2004), “Samhällsekonomiska aspekter och mått på hållbar utveckling”

6 Naturvårdsverket (2011), “Indikatorer för välfärd och hållbar utveckling”

7 Rapporter producerade inom arbetet för expertgruppen för miljöstudier 2010

I en nyligen publicerad bok *Beyond GDP – Measuring Welfare and Assessing Sustainability*⁸ undersöker författarna Marc Fleurbaey and Didier Blanchet grunderna för indikatorer som beskriver social välfärd och granskar kritiskt de fyra huvudalternativ till BNP som hittills föreslagits:

- Någon form av sammansatta indikatorer.
- Subjektiva välfärdsindex.
- Prestationsmått (som är den underliggande logiken bakom bland annat UNDP:s *Human Development Index*).
- Ekvivalensmått för inkomst (som bland annat använts av OECD).

Författarna menar att huvudproblemet med BNP inte är att det mäter utveckling i monetära termer, utan snarare att det enbart fokuserar på ett fåtal och snävt avgränsade dimensioner av våra liv.

Reglabs förstudie

Den här rapporten sammanfattar resultat och lärdomar från den förstudie kring ett breddat mått på regional utveckling som under 2014 bedrivits inom Reglab. Förstudien har finansierats av Regionförbundet Östsam (projektägare), Västra Götalandsregionen, Region Skåne, Regionförbundet Jämtlands län, Stockholms läns landsting/TMR, Regionförbundet Uppsala län och Tillväxtverket. Även Region Västerbotten och Näringsdepartementet (Enheten för regional tillväxt) har deltagit aktivt.

Syftet med förstudien är att skapa en gemensam kunskapsgrund för en fortsatt utveckling av ett mätsystem. Målet är att presentera:

- En typologi över viktiga skiljelinjer mellan befintliga, alternativa indikatorer och teoretiska perspektiv/värdegrunder.
- En sammanställning av indikatorer som nu används av regionerna för att mäta regional utveckling.

- En syntes mellan förslag på önskvärda mått/perspektiv och implementering av ett bredare mått på regional svensk nivå.
- Rekommendationer för fortsatt arbete.

Förstudien är ett utvecklingsprojekt inom Reglab, initierat och lett av Regionförbundet Östsam.

15 Reglab-medlemmar har deltagit i projektet; vissa som finansärer och deltagare i ledningsgruppen, andra som kontaktpersoner. Projektledare har varit Mikael Sonesson, Regionförbundet Östsam.

I ledningsgruppen har Regionförbunden Östsam, Jämtland, Uppsala, Västerbotten, Region Skåne och Västra Götalandsregionen, Stockholms läns landsting, Tillväxtverket, Näringsdepartementet och Reglab deltagit. I den större kontaktgruppen har även regionerna Gävleborg, Örebro, Gotland, Jönköping, Kalmar, Södra Småland och Norrbotten deltagit.

Ledningsgruppen har träffats regelbundet i workshopar för att ta ställning till nyckelfrågor. Arbetet har varit en interaktiv process, där varje möte i ledningsgruppen byggt vidare på slutsatser från tidigare möten.

Parallellt har en grupp regionala analytiker arbetat med sammanställning av de mätetal som används regionalt i dag och börjat identifiera mått för ett kommande bredare mätsystem. I vissa fall har analytiker- och ledningsgruppens möten sammanfallit.

I förstudien har även två externa rådgivare: Lina Isacs, KTH, och Eva Alfredsson, Tillväxtanalys, bidragit med synpunkter.

Extern konsult i förstudiearbetet har varit Thomas Westerberg och Ulf Johansson, Sweco Strategy AB. De har ansvarat för research, sammanställning, ledning av workshoparna och författat denna rapport.

8 "Beyond GDP – Measuring Welfare and Assessing Sustainability" (2013)

TABELL 1. Studerade mätsystem och övergripande syfte med systemen

MÄTSYSTEM	SYFTE	MÄTSYSTEM	SYFTE
Adjusted Net Savings	Understryker diskussionen kring nettoförslitning. Vidgar förmögenhetsbegreppet.	Index of Individual Living Conditions	Kompositindex som baseras på en rad variabler inom 7 grupper (inkomst, boende, boendemiljö, utbildning, hälsa, sociala relationer, arbetsstatus).
Canadian Index of Well-being	Visar på utvecklingen över tid, olika huvudgruppers utveckling (utbildning, kultur mm) relateras till utvecklingen av BNP.	Natural Capital Index Framework	Index för att följa utvecklingen av naturkapital som ges av produkten mellan kvantiteten av ekosystem (% area) och kvaliteten ekosystem (% av baseline).
EEA Core Set of Indicators	Vill förbättra analysen av data, förse andra mätsystem med data samt möjliggöra för bedömning av framsteg, gentemot policymål.	Dow Jones Sustainability Indices	Bygger på 5 geografiska index för att mäta de 2500 största bolagens (Dow Jones Global Total Stock Market Index) resultat inom hållbarhet.
Ekologiska fotavtryck	Resurser i form av naturkapital som befolkningen inom ett givet område förbrukar. Länkar samman den ekonomiska aspektens fysiska dimension med dess ekologiska konsekvenser.	Living Planet Report	Utvecklingstrender för världens biologiska mångfald och mänsklighetens konsumtion. Rapporten visar också vilken betydelse denna utveckling har för mänsklighetens framtid och välbefinnande.
EU Set of Sustainable Development Indicators	Ett verktyg för att mäta framsteg i EU:s strategi för hållbar utveckling.	Happy Planet Index	Ett mått på hur effektivt ett samhälle använder naturresurser för att uppnå välfärd och lycka bland sina medborgare – nationellt välmående mot resurser som används.
Genuine Progress Indicator	Målet är att skapa ett alternativ till BNP som inkluderar kostnader och intäkter som för närvarande är externaliserade.	European Benchmark Indicators	Ger förutsättningar för en strukturerad och nyanserad jämförande analys mellan länderna.
Human Development Index	Ett sätt att mäta mänsklig utveckling.	National Accounts of Well-being	Vill vara ett alternativ till BNP för mått på hur framgångsrikt ett land är. Mäter befolkningens subjektiva välmående.
Ekologiska ryggsäckar	Bedömer miljöbelastningen vid olika handlingsalternativ.	Ideal Index	Följer utvecklingen under en given tidsram, genom regelbundna omräkningar av indexvärden. En tydlig regional ambition.
System of Environmental Economic Accounting	Innehåller internationellt överenskomna standarder, begrepp, definitioner, klassificeringar, redovisningsregler och bord för att producera internationellt jämförbar statistik för miljön och dess förhållande till ekonomin.	Environmental Performance Index	EPI jämför länder, länder kan genom tidsseriedata se hur deras prestanda utvecklats över tid.
Your Better Life Index	Målet är att skapa ett mer balanserat index som inte bara fokuserar på ekonomi utan även på sociala faktorer såsom livstillfredsställelse. Influerad av Stiglitz-kommissionen.	JFS Sustainable Vision and Indicators	Syftet är att utifrån definierade målnivåer mäta om nuvarande insatser är tillräckliga eller inte för ett hållbart Japan. Målet är även att öka allmänhetens medvetenhet om visionen för ett hållbart Japan.
OECD Green Growth Indicators	En ram som ger en gemensam grund för vidare utveckling av indikatorer med särskild inriktning på grön tillväxt.	MDG Dashboard of Sustainability	Mätsystem som använder sig av millemålen för att bedöma ett lands framgång i att uppnå hållbar utveckling.
Värdering av ekosystemtjänster	En metod för att synliggöra (det ekonomiska) värdet som olika ekosystem producerar till oss människor. Används i lokala beslutsprocesser.	SCB:s indikatorer för hållbar utveckling	Syftet är att mäta Sveriges status i relation till EU:s hållbarhetsindikatorer (SDI beskrivs ovan), med möjlighet att jämföra landets status med EU-genomsnittet.
Good Life Index	Målet är att belysa sociala faktorer som kan marknadsföra ”det goda livet” i södra Danmark.		

Vad är hållbar utveckling och hur kan det mätas?

En viktig del i arbetet med förstudien har varit att öka kunskapen om de mätsystem för livskvalitet och hållbar utveckling som finns och används i dag. Ledstjärnan har varit att röra sig bort från den tillväxtcentrerad som präglar diskussionen kring regional utveckling och i stället diskutera en vidare uppsättning indikatorer, som breddar tankespelet kring vad regional utveckling innebär.

Vad mäter mätsystemen?

I ett internationellt perspektiv finns ett flertal system för att mäta samhällsutvecklingen, bortom ett snävt fokus på ekonomisk konsumtion och produktion. De allra flesta mätsystemen mäter hållbar utveckling – eller aspekter av hållbar utveckling – på nationell nivå. Flera av exemplen på regional nivå har utvecklats med nationella system som utgångspunkt.

Stiglitzkommissionen, EU-kommissionens *Beyond GDP*, EU:s *hållbarhetsindikatorer*, OECD:s *Your better life index*, OECD:s *Green growth indicators*, FN:s *Measuring sustainable development* är exempel på internationella initiativ för att utveckla mätsystem bortom ett snävt ekonomiskt fokus.

Bland initiativ i Sverige återfinns SCB:s *Svensk uppföljning av EU:s hållbarhetsindikatorer*, rapporter publicerade av Naturvårdsverket, ITPS, Miljödepartementets expertgrupp för miljöstudier, indikatorer för hållbar utveckling publicerade av Rådet för kommunala analyser vid Sveriges kommuner och landsting, Finansdepartementets pågående utredning av mått på livskvalitet, samt ett flertal lokala initiativ inom främst folkhälsa/social hållbarhet.

Som underlag för förstudien har ett 30-tal rapporter, varav 25 mätsystem, diskuterats. Tabell 1 presenterar de aktuella mätsystemen.

Hållbarhetens tre byggstenar

För att definiera ett mätsystem för hållbarhetens samtliga tre delar har begreppet hållbar utveckling diskuterats. Definitionen av hållbarhetens tre byggstenar presenteras nedan.

EKONOMISK HÅLLBARHET kan definieras utifrån samhällets kapitalstockar: realkapital, naturkapital, human kapital och socialt kapital. Från ett ekonomiskt perspektiv på hållbarhet finns skäl att fundera över vilken teoretisk värdegrund som ska väljas.

Ur ett så kallat *starkt hållbarhetsperspektiv* är utgångspunkten att naturkapitalet är kritiskt och inte får minska över tid om utvecklingen ska anses vara hållbar. I ett *svagt hållbarhetsperspektiv* antas utvecklingen vara hållbar om summan av det samlade kapitalet inte minskar. Ett svagt hållbarhetsperspektiv innebär alltså att naturkapitalet kan

tillåtas minska över tid om andra typer av kapital ökar i motsvarande utsträckning.

Ett relativt etablerat sätt att mäta ekonomisk hållbarhet är genuint sparande, *Adjusted Net Savings*, som utgår från ett svagt hållbarhetsperspektiv. Ytterligare mätsystem som försöker fånga upp relationen ekonomisk-miljömässig hållbarhet är exempelvis *EEA Core Set of Indicators*, *System of Environmental Accounting*, *Värdering av ekosystemtjänster*. Relationen ekonomisk-social hållbarhet ges av exempelvis *Your Better Life Index* och *Good Life Index*.

EKOLOGISK HÅLLBARHET utgår från gränsvärden för tillstånd i naturen och miljön. Det kan exempelvis handla om att utsläppen av växthusgaser inte får överskrida en nivå som är hållbar på global eller nationell nivå. En hållbar nivå kan definieras antingen genom naturvetenskaplig forskning eller genom politiskt beslutade mål. Exempel på koncept för ekologisk hållbarhet är *Ekologiska fotavtryck*, *Ekologiska ryggsäckar*, *Natural Capital Index Framework* och *Planetära gränser*.

SOCIAL HÅLLBARHET kan delas upp i två delar. Den första delen handlar om individuell välfärd där människor ska ha en hygglig standard och leva i en trivsamt miljö, och fördelningen av livets goda ska vara någorlunda rättvis. I definitionen av individuell välfärd finns flera utmaningar: som exempelvis vad som är en ”hygglig” standard och hur en rättvis fördelning ska tolkas.

Den andra delen i begreppet social hållbarhet inkluderar sociala system för samhällets problemlösning. Det kan röra sig om hur samhället hanterar utanförskap eller åldrande befolkning, strukturella kriser som företagsnedläggningar eller säkerhet/trygghetsfrågor. Mätsystem som inriktar sig på den sociala dimensionen är *Human Development Index*, *Index of Individual Living*, *National Accounts of Wellbeing*.

Exempel på mätsystem som beaktar den hållbara utvecklingens samtliga dimensioner är *OECD Green Growth Indicators*, *MDG Dashboard of Sustainability* och *JFS Sustainable Vision and Indicators*.

Av mätsystemen är det bara en handfull som har den regionala nivån som utgångspunkt. De mätsystem som uttalat riktar sig mot den regionala nivån är:

- Ekologiska fotavtryck
- EU set of sustainable indicators (vissa data på regional nivå)
- Genuine Progress Indicator (amerikansk delstatsnivå)
- Värdering av ekosystemtjänster
- Natural Capital Index Framework
- IDEal index
- Good life index

Av dessa är det bara i *EU set of sustainable development indicators*, *Genuine Progress Indicator* samt *IDEal index* som samtliga hållbarhetsdimensioner beaktas.

Vissa index såsom *IDEal Index* och *Good Life Index* är framtagna direkt för den regionala nivån, medan exempelvis *Genuine Progress Indicator* är framtagen för den nationella nivån, men nedbruten till regional nivå.

Det finns inte någon förlaga som är direkt anpassningsbar för svenska regioner.

EU set of sustainable indicators begränsar användningen till det som EU definierar som viktiga hållbarhetsindikatorer. *Genuine Progress Indicator* har utgångspunkt i bruttoregionprodukten minus miljömässiga och sociala kostnader, något som kan antas begränsa ambitionerna om en breddad syn på regional utveckling.

IDEal Index följer den regionala utvecklingen under en given tid utifrån ett antal kriterier. Valet av indikatorer i *IDEal index* utgår bland annat från att de ska vara jämförbara mellan regional/nationell/europeisk nivå och att de data som används ska vara relativt lätt-tillgängliga.

Mätssystemens uppbyggnad

Mätssystemen inkluderar ett antal huvudgrupper (domäner) av indikatorer, där varje grupp består av flera variabler. Kvantitativa data är vanligt, även om kombinationer av kvantitativa och kvalitativa data också finns representerat.

Sammansatta index förekommer (det vill säga endast en siffra) och har fördelen av att vara lättkommunicerade. Samtidigt riktas kritik mot sammansatta index, då

det anses orealistiskt att presentera en utveckling i tre dimensioner (ekonomisk, ekologisk, social) med en enda siffra.

Det finns också kritik mot att många index försöker fånga livskvalitet/välbefinnande/välfärd både hos den nuvarande generationen och förutsättningarna för kommande generationer.

Vissa mätsystem viktat sina variabler – andra gör det inte. De som viktat indikatorerna hävdar att det är nödvändigt för att spegla variabelernas olika tyngd i samhället. De som inte viktat pekar på svårigheterna med att ge rätt tyngd till en viss variabel. Viktigt att komma ihåg är att även beslutet att inte vikta, utgör en viktning, eftersom samtliga variabler då bedöms som lika viktiga för den utveckling som mätsystemet vill fånga.

Mätssystemen baseras på flera vetenskaper, men ekonomi- och ekologi/biologi är mer framträdande än sociologi. Det kan bero på att antalet mätsystem för den sociala hållbarhetsdimensionen är färre än systemen för ekonomi och ekologi. Nationalräkenskaperna är en tung och vanligt refererad teoretisk bas i mätsystem för ekonomi- och miljöekonomi.

Eftersom mätsystemen använder flera olika variabler så används också ett stort antal måttenheter.

Sociala aspekter på hållbar utveckling är svagast representerat bland de tre hållbarhetsaspekterna. Samtidigt indikerar flera rapporter att just sociala välfärdsfrågor är på frammarsch. Det finns utmaningar i att mäta delar av sociala välfärdsfrågor eftersom det ofta krävs att data samlas in genom enkätundersökningar eller telefonintervjuer. Exempel på sådana nationella undersökningar finns dock redan i dag i Sverige, bland annat i den nationella folkhälsoenkäten.

TABELL 2. Exempel på mätsystem inriktade på olika dimensioner av den hållbara utvecklingen

MILJÖ	SOCIAL	EKONOMI-SOCIAL	EKONOMI-MILJÖ	MILJÖ-SOCIAL	EKONOMI-MILJÖ-SOCIAL
Ekologiska fotavtryck	Human Development Index	Your Better Life Index	Adjusted Net Savings	Canadian Index of Wellbeing	EU Set of Sustainable Indicators
Ekologiska ryggsäckar	Index of Individual Living Condition	Good Life Index	EEA Core Set of Indicators	Living Planet Report	Genuine Progress Indicator
Natural Capital Index Framework	National Accounts of Wellbeing		System of Environmental Accounting	Happy Planet Index	OECD Green Growth Indicators
European Benchmark Indicators			Värdering av ekosystemtjänster		JFS Sustainable Vision and Indicators
Environmental Performance Index			DJSI		MDG Dashboard of Sustainability
					SCB:s indikatorer för hållbar utveckling
					IDEal Index

Flöden, stockar och livskvalitet

Behovet att bredda måttet på utveckling från förädlingsvärde...

Bruttonationalprodukt (BNP) och bruttoregionprodukt (BRP) är välkända och använda mått på nationell, respektive regional, tillväxt. BNP/BRP har aldrig varit avsett att vara ett heltäckande mått på välstånd, välbefinnande och utveckling. Av den anledningen har kravet på att lyfta andra indikatorer som inkluderar exempelvis klimatförändringar, fattigdom, utarmning av resurser och hälsa blivit allt viktigare för att mer precist kunna mäta de faktiska utmaningar och möjligheter som länder och regioner står inför.

Det förädlingsvärde som BNP och BRP representerar, begränsar också synen på utveckling till en tillväxtdiskussion. Det är inte tillräckligt för att möta behovet av ett bredare mått på hållbar utveckling, där nuvarande och framtida tillgångar i nationen/regionen också ska beaktas.

Westin (2011)⁹ menar att vid en given tidpunkt i en region finns en viss mängd tillgångar som exempelvis människor, deras kunskap, hälsa, sociala och kulturella relationer, fysisk struktur i form av byggnader, offentliga rum och infrastruktur och naturkapital. Tillgångarna ger förutsättningarna för produktion av varor och tjänster i regionen.

En hållbar regional utveckling måste kännetecknas av att regionens tillgångar ökar eller åtminstone inte minskar över tid. En resultatökning i form av stärkt förädlingsvärde kan därför vara långsiktigt ohållbar, om produktionen tär på tillgångarna och ingen återinvestering sker.

Utifrån detta resonemang blir det därför viktigt att regionens tillgångar fördelas och används på ett sånt sätt att de skapar resultat som utvecklar regionens samlade tillgångar så positivt som möjligt.

... till livskvalitet

Hållbar utveckling påverkas av hur tillgångar används i dag och hur tillgångarna säkras för framtida generationer.

Klassisk utvecklingsteori har i huvudsak investeringar och kapital som centrala bestämningsfaktorer för utveckling. Utvecklingen är hållbar om välståndet (kapitalbasen) per capita inte minskar över tid.

Denna utgångspunkt begränsar dock diskussionen till volymen kapital i en region. Den bortser vanligen från att diskutera på vilket sätt kapitalet används för att generera livskvalitet.

En approach som enbart diskuterar kapitalbasen begränsar därför möjligheterna att nå fram till ett breddat mått på utveckling, eftersom kapitalet då lätt ses som både medel och mål för utvecklingen.

OECD:s *Your Better Life Index* tar i stället fäste på livskvalitet som en central domän för utveckling. Kapitalstockarna och förändringar i dessa, är förutsättningar för att skapa utfall för livskvalitet.

Livskvalitet är också ett starkt växande nyckelord i den internationella diskussionen om samhällsutveckling. *Stig-*

litzkommissionen (2009) pekar exempelvis på behovet av att flytta fokus från produktion till välfärd, inkomst, konsumtion och tillgångar, och på behovet av objektiva och subjektiva indikatorer för att mäta människors livskvalitet. Stiglitzkommissionen rekommenderar att livskvalitet bör betraktas utifrån en bred ansats:

*"... (Quality of life) includes the full range of factors that influences what we value in living, reaching beyond its material side."*¹⁰

Det finns en rad fördelar med att lyfta fram just begrepp som livskvalitet när ambitionen är att vidga utvecklingsbegreppet till att handla om mer än tillväxt. Genom att se livskvalitet som ett centralt begrepp kan utvecklingsbegreppet konkretiseras på individ- och hushållsnivå (om än aggregerat). Till skillnad från exempelvis regionens förädlingsvärde, ger olika aspekter på livskvalitet en betydligt tydligare koppling till de livsmöjligheter som finns i olika regioner.

Att skilja mellan tillgångar och utfall kan ge en bild av huruvida de långsiktiga förutsättningarna för livskvalitet förbättras eller försämrats, och om användningen av tillgångarna ger ett positivt utfall för nuvarande livskvalitet.

Tabell 3 ger exempel på variabler för livskvalitet medan nästa avsnitt definierar en regions olika kapitaltillgångar.

TABELL 3. Exempel på domäner och indikatorer på utfall för livskvalitet

DOMÄN	INDIKATORER
Boende	Boendekostnader
	Antal rum per hushåll
	Bostäder som saknar tillgång till privat badrum
Inkomst	Hushållens disponibla inkomst
	Hushållens förmögenhet
Jobb	Sysselsättningsgrad
	Anställningstrygghet
	Långtidsarbetslöshet
	Förvärvsinkomst
Utbildning	Uppnådd utbildningsnivå
	Resultat i PISA-undersökningen
	Antal år i utbildning
Miljö	Luftkvalitet
	Nöjdhet med vattenkvalitet
Medborgarengagemang	Medborgarförslag
	Valdeltagande
Hälsa	Förväntad livslängd
	Självskattad hälsa
Livstillfredsställelse	Självskattad nöjdhet med livet
Säkerhet	Andel invånare utsatta för våldsbrott
	Mord per 100 000 invånare
Sociala nätverk	Självupplevd tillgång till socialt stöd
Balans mellan arbete och fritid	Anställda som jobbar mer än 50 h/vecka
	Tid avsatt för fritid och återhämtning

Not: Domänerna följer grupperingarna inom OECD:s "Your Better Life Index"

9 Westin (2011), "Hållbar regional utveckling i Västerbotten – En sammanfattning av resultat från AC-Analys", Cerum, Umeå universitet
10 Stiglitz et al (2009), "Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress"

Olika sorters kapital

För att förstå hur förändringar i kapitalstockarna ger förändringar i livskvalitet för en regions invånare, krävs en förståelse för vad som menas med kapital och hur det används.

Begreppet kapital betyder generellt ”tillgångar”, där en del av tillgångarna sparas, medan en annan del konsumeras eller återinvesteras. Storleken på tillgångarna utgör kapitalstocken medan flödena är lika med konsumtion och investeringar. Kapitalstocken påverkas då av nettoinvesteringar (investering minus förslitning). Investeringar ökar kapitalstocken medan förslitning minskar kapitalstocken.

Men vad utgör kapitalet? Vad inryms i tillgångarna? Kapitalstockarna kan delas in i fyra sorters kapital:

- Ekonomiskt kapital
- Naturkapital
- Humankapital
- Socialt kapital

EKONOMISKT KAPITAL inkluderar finansiellt kapital och fysiskt kapital.

Det finansiella kapitalet består av pengar och värdepapper. Det finansiella kapitalet är relevant för tre sektorer: hushållen, den offentliga sektorn och näringslivet. Där är det intressant att mäta inkomster, utgifter och förmögenhet.

Men det är också viktigt att i ett mätsystem på regional nivå redovisa det finansiella kapitalet i per capita-tal där distributionen är relevant när sparkapitalet diskuteras. Även tillgången på regionalt riskkapital är en tänkbar indikator på regionens finansiella kapital.

Indikatorer på fysiskt kapital – som en del av det ekonomiska kapitalet – kan vara investeringar i befintlig infrastruktur samt bostadsstocken och nybyggnationer/rivningar av bostäder.

NATURKAPITAL är alla resurser och tjänster som tillhandahålls av ett ekosystem. De kan i sin tur delas upp i två kategorier, dels oförnybara resurser som till exempel fossila bränslen och mineraler och dels förnybara resurser, som vegetation och djurliv.

Naturresurserna ser olika ut i regionerna så det geografiska flödet är en viktig parameter att fånga i mätsystemet. Vissa regioner exporterar stora volymer naturkapital genom exempelvis gruv- och skogsnäringen och vattenkraften – naturkapital som är insatser i produktionen i andra regioner. Det innebär att tillgången till naturkapital i dessa exporterande regioner minskar, för att generera resultat i importerande regioner.

Naturkapital kan inkluderas i många olika perspektiv. Det finns behov av att ytterligare fördjupa kunskapen om ekosystemtjänster, det vill säga sådana funktioner hos ekosystemet som upprätthåller eller förbättrar människors välmående och livsvillkor:

- Försörjande (till exempel mat, material)
- Reglerande (bland annat pollinering, luft- och vattenrening)
- Kulturella (estetiska och rekreativvärden mm.)
- Stödjande aspekter (närings- och vattencykler etc.)

HUMANKAPITAL inkluderar utbildning, färdigheter, talanger och kompetenser. Humankapitalet är en vanlig term för att beskriva hur kunskapsintensiv en region är.

Humankapitalet har kommit att bli nära förknippat med regionens utbildningsnivå. En annan viktig del i skapandet av humankapital är det livslånga lärandet. För varje region finns det därför anledning att höja värdet för humankapitalet, dels genom utbildning i unga år, före arbetslivet, dels under den yrkesverksamma tiden.

Även hälsa tas ofta upp som en del av humankapitalet. Hälsa kan ge högre produktivitet i arbetet, fler produktiva år och bättre inlärningsförmåga.

SOCIALT KAPITAL är det kapital som är gemensamt för, eller delas av, en grupp människor i ett samhälle, det vill säga det kapital som underlättar affärsverksamhet mellan individer.

(Marshall, 1920)¹¹, Coleman (1990)¹² och Lin (2000)¹³ anser också att det med socialt kapital menas investeringar och användning av resurser som är inbäddade i sociala relationer med en förväntad avkastning. Det vill säga att individer engagerar sig i interaktioner och nätverkande för att skapa någon form av ”vinning”.

11 Marshall, A. (1920). "Principle of Economics 8th edition". London: Macmillan and Co., Ltd.

12 Coleman, J. S. (1990). "Foundation of Social Theory". Harvard: Harvard University Press

13 Lin, N. (2000). "Inequality in Social Capital. Contemporary Sociology", Vol. 29, 785-795

TABELL 4. Exempel på indikatorer per kapitaltyp

EKONOMISKT KAPITAL	NATURKAPITAL	HUMANKAPITAL	SOCIALT KAPITAL
Obligationer	Mineralresurser	Utbildningsnivå	Tillit till andra människor
Aktier	Virkesförråd	Antal år i utbildning	Tillgång till socialt stöd
Banktillgångar	Marina resurser	Kvoten mellan nytilträdde och pensionerade på arbetsmarknaden	Deltagande i föreningslivet m.m.
Maskiner	Energiresurser	m.m.	m.m.
Fastigheter	m.m.		
Infrastruktur			
m.m.			

Socialt kapital kan i sin tur enligt bland annat Lin (2000) sorteras in i två delar:

- Resurser som är inbäddade i sociala relationer.
- Lokaliseringen i ett nätverk eller nätverksegenskaper.

Eftersom det sociala kapitalet påverkas av sociala relationer blir de personliga nätverken viktiga verktyg. De påverkar hur en individ kan verka inom sina nätverk för att utveckla sina ambitioner.

På liknande sätt diskuterar Bourdieu (1986), som anser att

”socialt kapital är summan av de resurser, aktuella eller potentiella, som finns tillgängliga för en individ eller grupp genom att ha tillgång till ett bestående nätverk av mer eller mindre institutionaliserade relationer av ömsesidigt erkännande eller igenkännande”.

Tabell 4 presenterar exempel på indikatorer för ekonomiskt, natur, human respektive socialt kapital.

Hinder och möjligheter för ett bredare mätsystem

Nya modeller möter ofta utmaningar när de ska införlivas i invanda strukturer. Inte minst när de nya metoderna utmanar traditionella och invanda tankar. Mentaliteten ”man vet vad man har, men inte vad man får”, skapar en lojalitet mot beprövade system, även om systemen har uppenbara brister.

Inom förstudien har hinder och stöd för nya mätsystem diskuterats, med utgångspunkt i rapporten *Barriers to the use of alternative (beyond GDP) indicators in policy making and how they are being overcome and can be overcome* från projektet Brainpool.¹⁴

Hinder för ett nytt mätsystem

Datatillgång och resurser

En stor utmaning är bristen på data. Det kan saknas data för viktiga indikatorer och tillgängligheten på data för vissa variabler över tid kan vara bristfällig.

Andra problem är eftersläpning på relevanta variabler – ett allmänt problem på regional nivå – samt svårigheten att få tillgång till önskvärda data på lokal nivå.

Det upplevs ofta att det saknas någon som ansvarar för helhetsperspektivet – många ansvarar för ett sektors- eller delområde, men få för helheten.

Ytterligare ett hinder kan vara brist på resurser. Budgetrestriktioner kan påverka möjligheten att tillhandahålla data med önskvärd kvalitet och kontinuitet.

Motstånd

Ett bredare mätsystem kan stöta på motstånd och ifrågasättande. Dels det ”naturliga motstånd” som nya metoder och rutiner möter, dels motstånd från dem som är nöjda med det nuvarande, huvudsakligen ekonomiska, perspektivet på regional utveckling.

Kommunikation

Ett hinder för ett nytt mätsystem kan vara den allmänna förvirringen kring indikatorer. Det har gjorts många försök att mäta utveckling, och det har skapat en ovilja att mäta.

Det är också en utmaning att trovärdigt kunna kommunicera ett bredare mått på regional utveckling.

Komplexitet

De indikatorer och systemmodeller som tagits fram för att bredda diskussionen saknar en gemensam metodik. Även om BNP-måttet har sina brister är det ett vedertaget begrepp baserat på kända beräkningsgrunder. De indikatorer som används för ett bredare mått på utveckling är många och de baseras inte på någon gemensam, tydlig metodik.

Många av indikatorerna är också komplexa, vilket gör det svårt att tolka resultaten. Feltolkade resultat kan innebära felaktiga beslut.

Organisation

Framgångarna för ett nytt mätsystem kommer delvis att bero på hur tillgängliga indikatorerna är. Det finns behov av att utveckla en databas med indikatorer, kategoriserade så att beslutsfattare lätt kan hitta och använda dem. Det är viktigt att tidigt i utvecklingsarbetet involvera regionala beslutsfattare, nationella myndigheter och andra som kan driva, implementera och förvalta systemet. Likaså kan det vara viktigt att identifiera engagerade ”bärare” och tidiga användare av det nya mätsystemet. De kan få en viktig roll för att etablera ett nytt tänkande, framför allt på regional nivå.

Ett breddat mått på regional utveckling kommer sannolikt att kräva ökade resurser, bland annat för att ta fram ny data och för att hålla mätsystemet uppdaterat. Därför är det viktigt att regionala och nationella företrädare är med och utvecklar systemet.

Möjligheter i ett nytt mätsystem

Synergier mellan traditionella och nya områden

Det finns en brist på överblick – hur saker och ting hänger ihop i regional utveckling. Ett bredare mätsystem skulle visa på samband, som i sin tur kan ge stöd för strategiska beslut. Genom att tydliggöra relationen mellan flöden, kapitalstockar och livskvalitet skapas möjligheter att identifiera länkar mellan olika områden.

Kommunikation

Kommunikationen av ett bredare mått på hållbar regional utveckling är en utmaning. Men det ger också en möjlighet att beskriva helheten i regionalt utvecklingsarbete, bortom uppdelningen i ekonomiska, sociala och ekologiska perspektiv.

Indikatorerna kan inte stå för sig själva, men de kan användas för att sätta regionala mål i ett sammanhang. Berättelsen kring mätsystemet bör vara enkel, logisk och ha grundläggande argument. Här krävs en genomtänkt kommunikationsplan och ett attraktivt språk.

Organisation

Framgångarna för ett mätsystem påverkas av hur tillgängliga indikatorerna är. Det behövs en databas med indikatorer kategoriserade så att beslutsfattare lätt kan hitta och använda dem, för att mäta framsteg och definiera mål. För att nå framgång krävs troligen också att introduceringen och lanseringen av mätsystemet riktas till potentiella användare med beslutsmandat.

Ett bredare regionalt mätsystem kommer att involvera många aktörer, både när det gäller engagemang och resurser; därför ställer det krav på samarbete, både inom och mellan organisationer.

Vad vill vi mäta – syfte och målgrupp

Baserat på de mätsystem som finns i dag, på nationell och internationell nivå, finns goda förutsättningar att utveckla ett regionalt mätsystem.

Förstudien har formulerat ett syfte för ett framtida regionalt mätsystem: **Ett verktyg för att följa hela samhällsutvecklingen som kan kopplas till uppföljning och utvärdering av regionala utvecklingsprogram.**

- **Verktyget ska mäta livskvalitet och hållbar utveckling på regional svensk nivå.** Förväntningen är att den regionala utvecklingen då kan presenteras på ett mer heltäckande sätt.
- **Målgruppen för mätsystemet är regionala beslutsfattare och regionala tjänstemän.** Initiativet har också ett stort värde också på nationell nivå.

Vad mäts redan i dag?

Förstudien inleddes med att regionerna gjorde en sammanställning av vilka mätetal som används i dag för att följa upp regionala utvecklingsprogram/-strategier, och i vissa fall budget. Sammanställningen har delats in i *Vanligt förekommande* (förekommer i mer än tre regioner) och *Mindre vanligt förekommande* mätetal (används i 1-2 regioner).

Tabell 5 illustrerar vanliga mätetal på regional utveckling bland svenska regioner i dag. I bilaga 1 finns hela sammanställningen av nuvarande mätetal som används för uppföljning av regionala utvecklingsprogram/-strategier.

I sammanställningen ingick sammanlagt 14 regioner¹⁵.

Vid en översiktlig jämförelse finns både likheter och skillnader mellan vad regionerna mäter i dag och vad som mäts i de ovan nämnda exemplen på bredare mätsystem.

Relativt vanligt förekommande mätetal i båda fallen är utbildningsnivå, inkomstnivå, förädlingsvärde (BNP/BRP), energianvändning och växthusgasutsläpp, luftförorenande utsläpp, marin miljö, hälsoutfall och utanförskap på arbetsmarknaden.

Exempel på mätetal som förekommer i flera breda mätsystem och som i nuläget inte används i någon större utsträckning är: självupplevd lycka, användning av naturresurser, tidsanvändning, arbetets kvalitet (anställningsformer mm.), privat och offentlig skuldsättning, fördelning av ekonomiskt välstånd och social sammanhållning.

TABELL 5. Indikatorer på regional utveckling

Befolkningsutveckling	Kulturkonsumtion	Nybyggnationer
Nettoflyttningar	Energianvändning per BRP	Förvärvsintensitet
BRP	Andel förnyelsebar energi	Andel arbetslösa
Lönesumma	Total energianvändning	Andel långtidsarbetslösa
Andel av BRP som investeringar i FoU	Andel förnybart relativt fossilt i transportsektorn	Andel med försörjningsstöd
FoU i privata företagssektorn	Utsläpp av växthusgaser	Andel av befolkning/hushåll med tillgång till 100mbit bredband
Antal nystartade företag	Luftkvalitet	Antal resor med kollektivtrafik
Antal växande företag	Marin miljö	Restid med bil/kollektivtrafik/cykel
Antal exporterande företag	Ohälsotal	Pendling (in-utrikad)
Andel sysselsatta dagbefolkning efter bransch	Andel med ohälsosamma alkoholvanor	Andel med eftergymnasial utbildning
Utbildningsnivå	Andel unga med gymnasiebehörighet/saknar behörighet	Antal gästnätter
		Besöksnäringens omsättning

Not: Indikatorer på regional utveckling förekommande i minst tre regioner. För många av indikatorerna redovisas uppdelning efter kön, etnisk bakgrund, bransch/sector eller i per caputal.

Principer för ett breddat mått

Gruppen som arbetat med förstudien har diskuterat definitioner av de olika hållbarhetsdimensionerna och hur de förhåller sig till varandra. Ett stort antal mätsystem har analyserats. Tre seminarier har hållits och landat i ett antal principer för utformningen av ett framtida mätsystem:

- Samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling ska omfattas.
- Mätsystemet ska ha livskvalitet som utgångspunkt.
- Mätsystemet ska skilja på utfall i form av nuvarande livskvalitet och långsiktiga förutsättningar för livskvalitet.
- Utformningen ska utgå från ett redan befintligt mätsystem, som tunga aktörer står bakom.
- Mätsystemet ska bygga på en stabil teoretisk grund.
- Mätsystemet ska utvecklas i en gemensam process av Reglabs medlemmar.
- Ekonomiska värderingsmetoder ska inte användas för att sätta ett ekonomiskt värde på olika mätetal. Det är och kommer att förbli svårt att monetärt mäta fundamentala hållbarhets- och livskvalitetsindikatorer.
- Mätetalen ska kunna sättas i ett sammanhang för vidare analys. Analysen av samband mellan mätetalen bör kunna användas för att identifiera länkar mellan olika utvecklingsområden. Det kan exempelvis handla om hur användandet av det ekonomiska kapitalet påverkar utfall för livskvalitet i form av jobb, bostäder, miljö och hälsoutfall. Det är viktigt att kunna visa på trovärdiga samband och kommunicera dessa tydligt och logiskt.
- Mätsystemet bör hålla sig så nära målnivån som möjligt, inte för nära aktiviteter. Möjligheten att bryta ner mätsystemet på delregional nivå är viktig, men får inte äventyra indikatorernas tillgänglighet och kvalitet.
- Mätsystemet bör inte mäta på en alltför detaljerad nivå, i meningen att ha med alltför detaljerade förklaringsvariabler. I stället bör det kompletteras med löptext och referenser som fördjupar vissa frågor.
- Indikatorerna ska kunna presenteras i tidsserier. Det kan vara betydelsefullt att mixa lång- och kortsiktiga

variabler. Det får däremot inte bli en kompromiss mellan vad man vill mäta och regelbundenheten. Om det råder brist på tidsserier finns anledning att göra en poäng av att det krävs politiska initiativ för att stärka tillgången på data.

- Mätsystemet bör inte aggregera ned mätetalen till en enda siffra. Index bedöms vara svårt att få robust. Däremot kan man tänka sig en aggregering till olika domäner.
- Regionerna ska kunna jämföra sig med varandra i mätsystemet. Det förutsätter att regionerna inte själva viktar mätetal/domäner mot varandra utifrån hur de själva värderar olika områden. En eventuell viktning bör baseras på en gemensam metod.
- Det bör finnas ett stort utrymme för innovativa inslag i presentationen och kommunikationen av måtten – fokusområden, happening, lyfta en indikator per månad etc. Exempelvis så som *Canadian Index Well-being* gör, eller via spindeldiagram som visar relationer mellan olika delar och som är lätta att jämföra mellan regioner.

Koncept för fortsatt utveckling

Av de mätsystem som diskuterats är OECD:s *Your Better Life Index*, kompletterat med en kapitalansats, det mätsystem som bör utgöra grunden för utvecklandet av ett mätsystem för livskvalitet och hållbar utveckling i svenska regioner.

Ett preliminärt koncept för mätsystemet skulle i enlighet med OECD:s modell kunna illustreras som Figur 1.

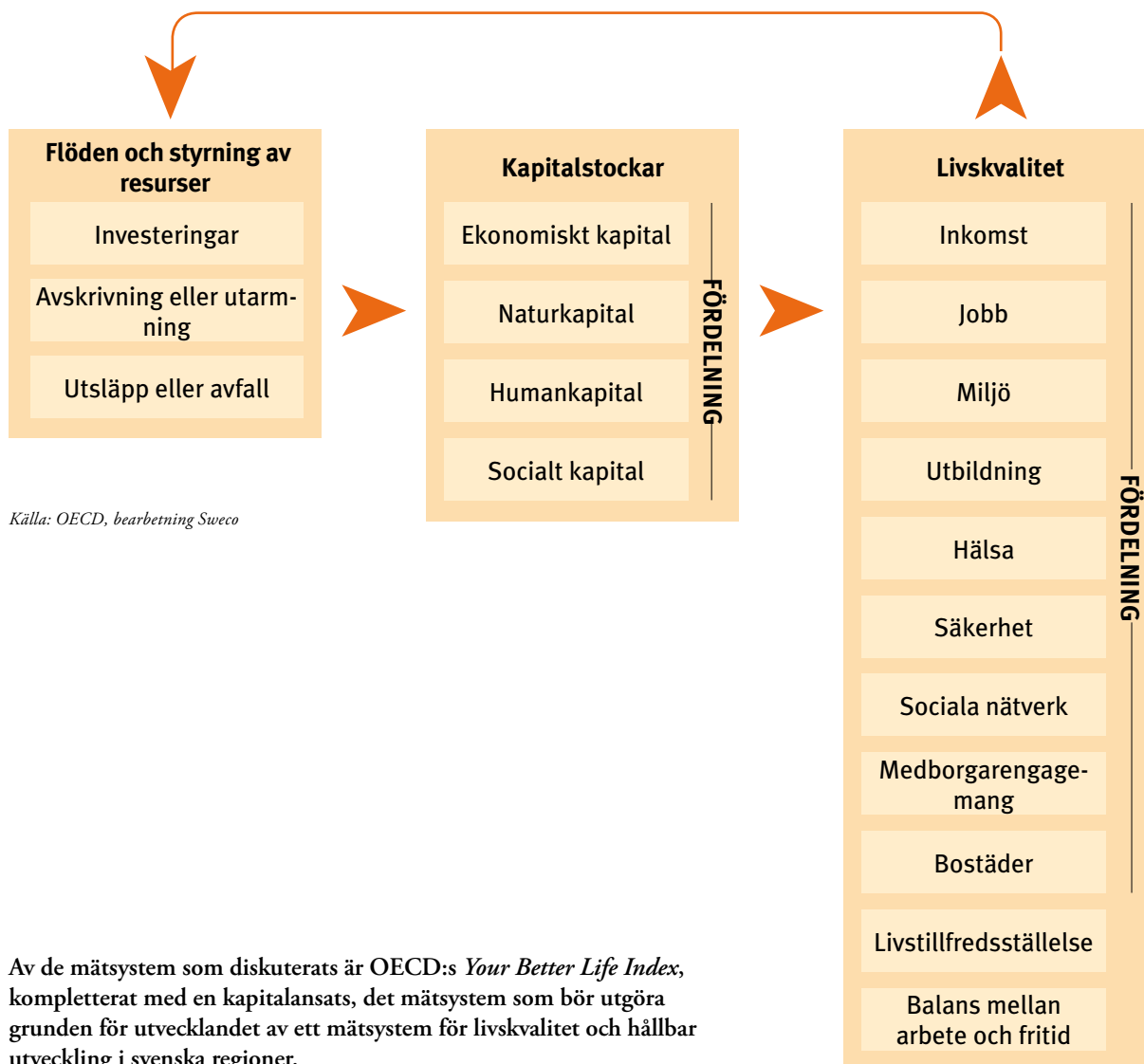
Förändringen i olika typer av kapital (tillgångar) ger indikationer på om utvecklingen är långsiktigt hållbar eller ohållbar. Minskar tillgångarna är det en indikation på en ohållbar utveckling. Är kapitalstocken intakt eller ökar, så är det en indikation på en hållbar utveckling.

Flödena påverkar kapitalstockarnas storlek. Det handlar om investeringar och förslitning av olika kapital, inklusive utsläpp och avfall. Kapitalet används i sin tur för att skapa livskvalitet.

Beroende på hur kapitalet används påverkar det olika grupper på olika sätt. Särskilt för mätningen av utfall i livskvalitet är det därför viktigt att ha med ett spridningsmått (till exempel kön, ålder och socioekonomisk grupp).

En fråga som har diskuterats är om olika typer av kapital är utbytbara mot varandra, eller om vissa typer

FIGUR 1. Your better life index med tillhörande kapitalansats

Av de mätsystem som diskuterats är OECD:s *Your Better Life Index*, kompletterat med en kapitalansats, det mätsystem som bör utgöra grunden för utvecklandet av ett mätsystem för livskvalitet och hållbar utveckling i svenska regioner.

av kapital är kritiska och inte får gå under ett visst tröskelvärde, exempelvis naturkapitalet. Diskussionerna nådde aldrig konsensus. I stället utkristalliserade sig två alternativa synsätt på hållbar utveckling och stark, respektive svag, hållbarhet.

Den ena synen handlar om att se ekonomin som ett medel och det sociala som ett mål. Naturkapitalet är i detta perspektiv en ram inom vilken mänsklig utveckling kan ske. Naturkapitalet ses i detta fall inte som utbytbar, till exempel mot ett ökat ekonomiskt kapital.

Motivet är att mätsystemet bör utgå från en global helhetssyn.

Den andra synen ser i stället för en konflikt mellan de tre dimensionerna, att de förstärker och förutsätter varandra – som till exempel i uttrycken ”grön tillväxt” eller ”hållbar tillväxt”. Enligt detta synsätt gäller det att synliggöra gränsytorerna mellan ekonomi, ekologi och socialt sammanhang, för att finna lösningar som får positiva effekter för alla tre dimensionerna.

Möjliga mätetal och datatillgång

Syftet med mätetalen är att konkretisera innebörden av konceptet i Figur 1, och ge underlag för vidare diskussion och utveckling.

En indikator visar/indikerar tillståndet i ett större system och bör väljas så att den förenklar informationen på ett bra sätt. För att identifiera bra indikatorer behövs statistiska analyser som undersöker hur olika variabler hänger ihop.

I bilaga 2 återfinns en bruttolista med mätetal som dokumenterats under förstudien. Argument för vissa mätetals relevans, exempel på hur de kan struktureras och vilka mätproblem som kan identifieras redan nu, presenteras nedan.

EKONOMISKT KAPITAL

Kommunernas och landstingens ekonomi

■ Intäkter och utgifter

■ Tillgångar och skulder

Beskriver den offentliga sektorns ekonomiska kort- och långsiktiga förmåga att upprätthålla välfärdstjänster. Om tillgångarna sätts i relation till hur stor andel som är finansierad med eget kapital (soliditet) kan det ge en bild av kommunernas och landstingens långsiktiga finansieringsförmåga.

Hushållens ekonomi

■ Inkomster, sparande och konsumtion

■ Tillgångar och skulder

Ger en bild av hushållens inkomst- och utgiftsflöden, tillsammans med storleken på tillgångar och skuldsättning. Behöver mätas samlat – konsumtionen kan öka genom högre skuldsättning och användande av spar-kapital, inte enbart genom högre inkomst. Hög privat skuldsättning och lågt sparande gör hushållens ekonomi mer sårbar. Problem finns med datatillgång för sparande, tillgångar och skulder.

Näringslivet

■ Kvot mellan förädlingsvärde och förädlingskostnad

Konkurrenskraftiga företag är en tillgång. Kvoten mellan förädlingsvärde och förädlingskostnad ger en bild av hur effektiva företagen är när det gäller att producera sitt förädlingsvärde. Storleken på förädlingsvärdet sätts i relation till kostnaderna (personal- och kapitalkostnader) för produktionen.

■ Återkapitalisering inom näringslivet

Beskriver hur stor andel av vinsten som återinvesteras i företagen. Kan indikera om företagen investerar i fasta tillgångar för att stanna kvar i regionen, eller för ut vinsten ur regionen. Om avskrivningskostnaderna är större än investeringarna kan det indikera en sämre långsiktighet.

■ Branschbredd

Regioner tenderar att vara mindre sårbara ju större branschbredd de har. Nedgångar inom en bransch gör då att en förhållandevis liten del av näringslivet påverkas. Mätproblem finns för nivån på branschindelningen.

■ Anställda i små, medelstora och stora företag

Kan användas för att ge en bild av i vilken storleksklass nya arbetstillfällen skapas och försvinner, samlat med hur många arbetstillfällen som finns i de olika storleksklasserna.

■ Antal FoU-årsverken vid universitet och företag

Kan beskriva tillgången till forskningsmiljöer och möjligheten att locka till sig investeringar. Annat mätetal som ofta används är FoU-utgifter, exempelvis som andel av BRP. Komplex område att mäta.

Producerande tillgångar

■ Infrastruktur

■ Byggnader

■ Maskiner

Beskriver förändringen i fasta tillgångar som används mer än ett år för att skapa ekonomiskt värde. Oklart om den fysiska mängden tillgångar (exempelvis antal byggnader) är relevant att följa och jämföra på regional nivå. Det ekonomiska värdet av dessa kan vara ett alternativ. Är ett tvärsnitt över sektorsgränserna (kommuner och landsting, hushåll, näringslivet).

NATURKAPITAL

Livsmedelsförsörjning

■ Livsmedelsproduktion från odlade landväxter och djurhållning i relation till konsumtion

Livsmedelsförsörjning är en viktig försörjande ekosystemtjänst. Sätts produktionen i relation till konsumtionen kan det ge en bild av sårbarheten i livsmedelsförsörjningen. Mätproblem finns för den geografiska avgränsningen för produktion i förhållande till konsumtion.

Materialförsörjning

■ Avfallsflöden (genererat, återvunnet)

Avfallsgenerering indikerar en ökad användning av naturresurser genom konsumtion. Resursanvändningen kan begränsas genom återvinning, där resurser återförs till produktionskedjan. Mätproblem finns i den geografiska avgränsningen – behandlat avfall (där statistik finns) inkluderar avfall importerat från andra områden.

■ Lager och uttag av fiberråvara

Produktion av virke, råvara för papper och förpackningar, och liknande är en viktig försörjande ekosystemtjänst. Lagret kan bestå av storleken på virkesförråd eller liknande. Kan vara relevant att sätta i relation till konsumtion, men ger mätproblem.

■ Inhemsk materialkonsumtion av metaller, icke-metaller och mineraler

Inhemsk materialkonsumtion beskriver mängden råmaterial utvunnet i ett område, plus all fysisk import, minus all fysisk export. Mätproblem finns i form av datatillgång och geografiska avgränsningar.

Energiförsörjning

■ Slutanvändning av fossil energi

Beroende av fossil energi gör svenska regioner sårbara för geopolitiska förändringar och högre priser. Mättet kan sättas i relation till den totala energianvändningen eller liknande. Mätproblem finns för att beskriva hur stor del av elanvändningen som kommer från olika energikällor.

■ Bioenergiproduktion och förnyelsebar elproduktion (i relation till..?)

Produktion av bioenergi och förnyelsebar el är en viktig försörjande ekosystemtjänst. Indikerar regioners omställning till förnyelsebara energikällor. Kan sättas i relation till total energianvändning eller liknande.

Markanvändning

■ Produktiv jordbruks- och skogsmark

Produktiv markareal är en förutsättning för livsmedels-, material- och energiförsörjning. Kan indikera om produktiv mark tas i anspråk för andra ändamål eller läggs ned på grund av för dålig lönsamhet.

■ Ekologiskt odlad jordbruksmark

Avsaknad av kemikalier och ökad variation i det ekologiska jordbruket bidrar till större biologisk mångfald på åkermarken och i dess närmaste omgivning.

■ Skyddad natur efter skyddsform

Skyddade naturområden är en tillgång. De bidrar till säkrade värden för rekreation/friluftsliv samt för en mångfald av biotoper och artrikedomen.

Vattenförsörjning

■ Tillförsel av kväve och fosfor till kusten

Tillförsel av kväve och fosfor bidrar till övergödning i marina miljöer, sjöar och vattendrag. Utöver reningsverk tillförs kväve och fosfor från bland annat jordbruk, industrier, enskilda avlopp och hyggen. Kan mätas vid flodmynningar för att fånga tillförsel uppströms. Mätproblem där avrinningsområden inte sammanfaller med administrativa gränser.

■ VA-verksamhetens miljömässiga hållbarhet

Kan beskriva hur VA-verksamheterna uppfyller miljökrav, om näringsämnen och energi hanteras på ett hållbart sätt och långsiktigt skyddar vattnet som resurs.

Biologisk mångfald

■ Hotade arter

Att behålla en biologisk mångfald är avgörande för att ekosystem ska fungera och göra nytta genom att rena vatten och luft, lagra kol och pollinera grödor. Antal hotade arter kan indikera hur trycket på artrikedomen förändras. Stora mätproblem genom komplexitet och att grunddata bygger på frivillig rapportering. Ett alternativ är att följa nyckelarter, arter som har stor betydelse för andra arters överlevnad i ett ekosystem.

HUMANKAPITAL

Exemplen försöker beskriva tillgången till kunskap och kompetens i regionerna genom befolkningens utbildning samt olika typer av flöden. Exemplet kommer från Reglabs arbete med regionala matchningsindikatorer och fångar endast formell kompetens i utbudet av arbetskraft. Humankapitalteorin avser utbudssidan; exempel på mätetal om matchning tas därför inte upp.

Inom humankapitalteorin tas även människors hälsa ofta upp som en viktig komponent. Som kapitaltillgång är hälsa ett medel för att få mera ”frisk” tid som kan användas till arbete eller andra typer av produktion. Hälsa är även med som utfall för nuvarande livskvalitet. Det behöver diskuteras vidare om och hur hälsa ska finnas med även på tillgångssidan.

Utbildnings- och arbetskraftsflöden

■ Befolkningens utbildning/arbetsmarknadsställning

Beskriver utbildningsnivån bland människorna som bor i regionen.

■ Utbildningsflöden (in-/utflyttade, nyexaminerade, vidareutbildade)

Beskriver i vilken utsträckning förändringar av antalet utbildade i regionen beror på åldersförändringar, in- och utflyttningar eller att boende i regionen har vidareutbildat sig.

■ In- och utpendlare över regiongräns för olika utbildningsgrupper

Beskriver det geografiska flödet av kompetens mellan regioner. Kan komplettera ovanstående två mätetal genom att beskriva formell kompetens bland dem som har sin arbetsplats inom ett geografiskt område (dagbefolkning).

■ Förväntade åldersavgångar

Ger en ungefärlig uppskattning av åldersavgångarna på fem års sikt i olika utbildningsgrupper med nuvarande pensionsålder.

SOCIALT KAPITAL

Socialt kapital är mycket komplext att mäta. Det råder inte enighet i forskarvärlden om definitionen av socialt kapital. Mer kunskap behövs för att socialt kapital ska kunna ingå i ett framtida mätsystem. Exempelen nedan utgår från att socialt kapital avser sociala nätverk och normer i dessa nätverk.

Ofta särskiljs socialt kapital inom en samhällsgrupp (bonding) och socialt kapital mellan olika grupper (bridging). En annan separering är mellan mängden sociala nätverk (kvantitet) och kvaliteten på dessa.

Socialt kapital mellan privatpersoner inom grupp

- Andel som saknar praktiskt stöd
- Andel med lågt socialt deltagande

Tillgång till praktiskt stöd och socialt deltagande kan användas för att beskriva graden av sociala förbindelser i den närmaste kretsen. Mätproblem finns.

Socialt kapital mellan privatpersoner i olika grupper

- Generell tillit till andra människor

I vilken grad individer litar på människor i sin omgivning kan ge en generell bild av hur man ser på människor utanför sin närmaste sociala grupp. Mätproblem finns.

Socialt kapital mellan företag och myndigheter

- Kontakter och dialog mellan företag och kommun
- Attityder mellan företag och kommun

Försöker beskriva förekomsten av nätverk mellan lokala företag och kommuner och graden av tillit mellan dessa. Stora mätproblem i urval, metod och om mätetalen fångar det som avses.

Socialt kapital mellan privatpersoner och myndigheter

- Medborgarnas förtroende för lokala myndigheter

Kan användas för att försöka beskriva vilken tillit invånarna har till dem som styr i kommunen. Stora mätproblem i urval mm.

LIVSKVALITET

När det gäller att mäta nuvarande livskvalitet är skillnader mellan olika grupper intressant – mellan kvinnor och män, olika åldrar och inkomstgrupper. Medelvärden säger relativt lite om hur livskvaliteten utvecklas, eftersom det kan vara en minoritet som har fått det bättre medan en majoritet fått det sämre. Exakt vilka spridningsmått som är intressanta för vilka mätetal, är en fråga att diskutera djupare i fortsatt arbete. Det blir även en fråga om datatillgång.

Inkomst

- Disponibel inkomst (medel och spridning)

Beskriver vilket konsumtions- och sparandetrymme individer och hushåll har. För att få en bättre jämförelse av skillnader i det faktiska konsumtionsutrymmet mellan regioner, kan det vara relevant med köpkraftsjustering. Spridningsmått över hela befolkningen beskriver hur ojämnt konsumtionsutrymmet är fördelat.

- Hushåll i ekonomisk utsatthet

Kompletterar mått på spridning över hela befolkningen genom att beskriva hur stor andel av individer eller hushåll som har knappa ekonomiska förhållanden.

Jobb

- Anknypningsgrad till arbetsmarknaden

Beskriver i vilken utsträckning individer som har ett förvärvsarbete varit helårs- eller delårsanställda. Kan ge en bild av hur anställningstryggheten ser ut och förändras.

- Individer långt från arbetsmarknaden (långtidsarbetslösa, sjukskrivna, förtidspensionerade)

Beskriver hur många individer som står långt från möjligheten att få ett förvärvsarbete. Kan ge en mer relevant bild än att titta på andelen arbetslösa eftersom ökad rörlighet på arbetsmarknaden kan innebära att fler är arbetslösa i korta perioder. Mätproblem finns eftersom antal sjukskrivna och förtidspensionerade över tid styrs av politiska överväganden.

Boende

- Trångboddhet

Trångboddhet kan ha en negativ effekt på individers mentala och fysiska hälsa, relationer till andra och barns utvecklingsförutsättningar. Skulle kunna mätas som antal rum i förhållande till antal personer i hushållet.

- Hushåll där boendekostnad utgör x% av inkomst

Boendekostnaderna är för många hushåll den enskilt största utgiftsposten. Särskilt för ekonomiskt svaga hushåll kan höga boendekostnader begränsa möjligheten till förbättrad livskvalitet.

- Individer >20 år som bor hemma hos föräldrarna

Att som ung inte kunna flytta hemifrån på grund av bristen på bostäder, kan begränsa möjligheterna att forma sitt eget liv.

Miljö kvalitet

- Bullerstörda bostäder

Buller är den direkta miljöstörning som påverkar flest personer i Sverige. Besvär av buller kan leda till störningar av sömn och vila, eller ge upphov till stress och försämrade inlärningsförmåga.

■ Koncentration av luftföreningar i tätorter

Att andas in luftföreningar påverkar hälsan negativt. För många människor bidrar föreningar i luften även till förkortad livslängd. Det är främst i tätorter som dålig luft är ett problem ur ett hälsoperspektiv. Redan sjuka, barn och äldre är särskilt utsatta.

Utbildning

■ Skolavhopp

Personer som inte fullföljer gymnasiet har betydligt sämre chanser till ett bra liv. De riskerar i högre grad att hamna i arbetslöshet, kriminalitet samt fysisk och psykisk ohälsa. Kan komplettera indikatorer för humankapital på tillgångssidan, genom att fånga utfallet för unga, innan de kommit i fråga för att bidra till human-kapitalet.

Hälsoutfall

■ Förväntad livslängd vid födseln/förlorade levnadsår

Beskriver den genomsnittliga ålder som en individ vid födseln beräknas uppnå, baserat på hur många som i nuläget avlider vid en viss ålder i olika grupper. Ett alternativt mått är förlorade levnadsår, som beskriver skillnaden mellan ålder vid död och en förutbestämd slutpunkt.

■ Hälsostyckad förväntad livslängd

Kompletterar mätningen av förväntad livslängd/förlorade levnadsår genom att beskriva antal år som en individ kan förväntas leva med god hälsa. Beräknas genom att dra av antal år en individ förväntas leva utan dålig hälsa (exempelvis funktionsnedsättning). Stora problem med datatillgången.

■ Självskattad fysisk och psykisk hälsa

Människors egen uppfattning har visat sig överensstämma väl med den faktiska hälsan. Den självskattade hälsan verkar också kunna förutspå en persons framtida hälsa. Både fysisk och psykisk hälsa är av betydelse. Psykisk hälsa är avgörande för en rad områden i livet, som framgång i studier, arbetsliv, en stimulerande fritid och sociala relationer.

Säkerhet

■ Rädsla för att gå ut på kvällen

Kan användas för att beskriva självupplevd trygghet. Behöver inte nödvändigtvis spegla den faktiska tryggheten på en plats.

■ Inbrott

Att bli utsatt för inbrott skapar ofta mycket oro eftersom det upplevs mer kränkande än andra stöldbrott. En majoritet av alla inbrott anmäls, vilket inte ger samma problem att tolka statistiken som för exempelvis misshandel, där ökning eller minskning kan bero på att fler brott anmäls.

Sociala nätverk

Ingår i OECD:s *Your better life index*. Blir en dubbling med socialt kapital på tillgångssidan. Inget ytterligare exempel på mätetal ges därför.

Medborgarengagemang

■ Medlemskap i ideella organisationer

Att vara medlem i en förening ger tillgång till beslutsfattandet på ett formellt sätt till skillnad från de som bara är med vid enstaka aktiviteter. Antal personer som är medlemmar i ideella organisationer kan ge en övergripande bild av hur engagemanget i civilsamhället utvecklas. Mätproblem med datatillgången.

■ Intresse för samhällsfrågor

Även om människor inte är aktiva i föreningar eller politiska organisationer så behöver det inte innebära att engagemanget för samhällsfrågor minskar. Man kan uppfatta sig själv som politiskt engagerad även om man inte är organiserad. Mätetalet kan ge en kompletterande bild av hur engagemanget i civilsamhället utvecklas. Mätproblem med datatillgången.

■ Upplevd möjlighet att påverka beslutsfattare i kommunen

Kan ge en bild av hur invånarna upplever sin möjlighet att påverka lokala beslut, oavsett om man är aktiv i en organisation eller inte. Mätproblem finns.

Livstillfredsställelse

■ Nöjda och missnöjda med livet

Livstillfredsställelse mäter hur individer utvärderar sina liv som helhet, snarare än deras känsloläge vid en viss tidpunkt. Andel ”nöjda med livet” är ett vanligt sätt att försöka beskriva hur människor själva värderar sitt liv som helhet. Mycket komplext område att mäta, med stora mätproblem.

Balans mellan arbete och fritid

■ Tid avsatt för vila/återhämtning

Mängden och kvaliteten på fritiden är viktigt för den fysiska och mentala hälsan. Ju mer tid som läggs på arbete, desto mindre tid blir över till fritidsintressen och vila. Stora mätproblem.

■ Anställda som jobbar mer än heltid

Långa arbetsdagar kan försämra människors hälsa och leda till ökad stress. Stora mätproblem.

Tillgänglighet

Tillgänglighet som område för nuvarande livskvalitet finns inte med i Figur 1, men tas upp i OECD:s regionala projekt *How's life in your region?* och har en tydlig regional prägel. Tillgänglighet kan ha många olika innebörder. I de exempel på mätetal som ges nedan avses geografisk tillgänglighet – exempelvis hur lång tid eller hur långt avståndet är till en viss målpunkt.

■ **Tillgänglighet till kollektivtrafik**

Tillgänglighet till kollektivtrafik förbättrar individers möjlighet att förflytta sig mellan två punkter med en rimlig restid.

■ **Tillgänglighet till grönområden & natur**

Tillgänglighet till grönområden kan ge positiva effekter på människors mentala hälsa (exempelvis lägre stressnivå) och erbjuda en plats för fysisk aktivitet.

■ **Tillgänglighet till förskola, grundutbildning och vuxenutbildning**

Ojämlig tillgänglighet till utbildning kan förhindra social rörlighet och därigenom förstärka sociala skillnader.

■ **Tillgänglighet till kommersiell service**

Att ha god tillgänglighet till kommersiell service, exempelvis en livsmedelsaffär, underlättar vardagslivet eftersom mindre tid behöver läggas på inköpsresor.

■ **Tillgänglighet till vård**

Att ha god geografisk tillgänglighet till vård kan ha avgörande betydelse vid akuta hälsotillstånd. Problem är att även motsatt effekt kan finnas – alltför god tillgänglighet till vård kan innebära att onödigt vårduttag ökar.

Förslag till fortsatt utvecklingsarbete

Förstudiens har resulterat i ett förslag till ramverk för det fortsatta arbetet med ett mätsystem för breddat mått på hållbar regional utveckling. För att nå fram till ett fullskaligt och praktiskt genomförbart mätsystem för svenska regioner krävs att fler regioner och aktörer involveras och att förankringen kring förstudiens slutsatser och kunskaper påbörjas i samtliga län.

Ett bredare mått på regional utveckling är en möjlighet för svenska regioner att använda ett gemensamt mätsystem, inte en skyldighet. Varje region bestämmer naturligtvis själv i vilken utsträckning man är intresserad av det nya systemet. Däremot kan det vara rimligt att rekommendera regionerna att åtminstone använda systemet som en modul i sitt uppföljningsarbete.

Det är viktigt att nå ett mätsystem som används långsiktigt och utvecklas kontinuerligt. Det fortsatta arbetet behöver tydliggöra betydelsen av ett breddat regionalt utvecklingsperspektiv där utfall för livskvalitet och kapitalstockarnas storlek, respektive nettoförändringar är centrala begrepp.

Ett framtida utvecklingsprojekt bör fokusera på:

Mätetal och statistik

Domäner och indikatorer som inkluderas i mätsystemet. Tillgången på data utifrån tid, geografi, personkaraktäristika och annat. Förankring av de valda mätetalen och statistiken.

Kommunikation

Systemet ska ha en gemensam pedagogisk utformning och visualisering. Indikatorerna ska presenteras på ett sammanhållet sätt, där helhetssynen på regional utveckling lyfts fram. Sammanhanget och de inbördes kopplingarna mellan indikatorerna ska vara tydliga, och visa kausaliteten kring hur kapitalstockar, flöden och välbefinnande hänger ihop.

Utarbeta en kommunikationsplan för mätsystemet och förankra en gemensam modell för hur ett breddat mått för regional utveckling ska kommuniceras.

Drift och resurser/finansiering

En grundläggande förutsättning för ett utvecklingsprojekt är att tillräckligt många aktörer finns med som deltagare och finansiärer. Det krävs en projektorganisation som kan hantera riggningen av projektet, inklusive tidsramar och upphandling av tjänster. Även kontinuerlig uppdatering, tillhandahållande och tillgänglighet.

Implementering

Implementeringen av mätsystemet behöver kraft och långsiktighet. Projektet bör presenteras vid ett publikt tillfälle där betydande delar av målgrupperna deltar.

Införlivandet av mätsystemet kräver sannolikt också att regionala beslutsfattare får kontinuerlig information om hur arbetet med mätsystemet fortskrider. På samma sätt som att en kommunikationsplan tas fram, finns anledning att i ett tidigt skede också presentera och förankra en implementeringsplan.

Geografiska avgränsningar

Det finns fördelar med att bryta ner mätetalen på lägre administrativa nivåer än län, men det finns praktiska problem med en nedbrytning då all data inte finns tillgänglig. Ju fler nivåer under den regionala som tas med, desto dyrare blir också statistiken för mätsystemet. En lösning kan i vissa fall vara att lägga samman kommuner i kommungrupper.

Det finns även andra utmaningar för möjligheten att fånga olika typer av geografiska flöden av naturresurser och material. Regionerna är i sig inte isolerade öar utan sociala nätverk utanför länet. Materiella flöden över administrativa gränser utgör och påverkar också regionens tillgångar och resultat.

Till diskussionen om det geografiska perspektivet hör även frågor som rör olika former av produktions- eller konsumtionsperspektiv när det gäller exempelvis miljöpåverkan. Samtliga dessa frågor bedöms som nödvändiga att diskutera vidare i ett framtida projekt.

Sammanställning av mätetal som används för uppföljning av regionala utvecklingsprogram och -strategier

Befolkningsutveckling och befolkningens sammansättning

- Befolkningsstillväxt (uppdelning i födda/avlidna, in-utflyttningar, regiondelar)
- Utrikes födda och utländska medborgare
- Åldersfördelning
- Könsfördelning
- Tätortsgrad (andel invånare som bor i en tätort)
- Befolkningsstäthet
- Studenter som etablerat sig efter utbildning
- Nettoinflyttning (totalt, kvinnor och män, olika åldersgrupper)
- Nettoinflyttning för högskoleutbildade
- Nettoinflyttning över riksgrens, för länet och regiondelar
- Riktade flyttningar
- Antal inflyttningar

Kommentar: Befolkningens utveckling och sammansättning skärs i många olika tvärsnitt. Punkterna ovan går ofta in i varandra.

Boende och bostadsmarknad

- Nybyggnationer (färdigställda lägenheter i nybyggda hus, antal bostäder utifrån lagakraftvunna detaljplaner, antal exploateringsavtal som möjliggör bostadsbyggande)
- Antal bostäder (efter hustyp, upplåtelseform)
- Fastighetspriser
- Tobins Q
- Bebyggelsestäthet (regiondelar)

Ekonomisk utveckling

- Bruttoregionalprodukt (totalt, per capita, per sysselsatt, andel av rikets BNP, per komponent, per bransch)
- Lönesummor (totalt, andel av lönesummor som kvinnor har, andel i tjänstesektorn)
- Arbetsproduktivitet (bruttoregionalprodukt per sysselsatt, daglönesumma per sysselsatt)
- Privata och offentliga investeringar i BRP
- Andel av BRP som är varuexport

Inkomster

- Disponibel inkomst (per capita, kvinnor och män)
- Sammanräknad förvärvsinkomst bland anställda (kvinnor och män, utrikes födda, hushållstillhörighet)

- Inkomstskillnader mellan geografiska områden
- Andel barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll
- Andel 65 år och äldre med låg inkomst

Forskning och utveckling, innovation

- Andel av BRP som är utgifter i FoU
- Andel av BRP som är utgifter i FoU i privata företag
- Andel av rikets FoU-medel som återfinns i regionen
- Reglabs Innovationsindex
- Nationell ranking i regional innovationskraft
- Antal kunskapsintensiva företag
- Etablering av innovativa miljöer
- Patentansökningar
- Antal doktorsexamina
- Förnyelse i näringslivet
- Regional fördelning av FoU-utgifter
- Andel utländska högskolestuderande
- Nya traineeprogram
- Internationellt erkända innovativa miljöer

Näringslivsutveckling och företagande

- Antal nystartade företag (totalt och per invånare)
- Antal företag per invånare
- Antal växande och krympande företag
- Tillväxttakt bland små och medelstora företag (under utveckling)
- Antal exporterande företag (fördelning efter omsättningsklass, geografiskt område i län)
- Företagsklimat
- Företagande på landsbygden
- Överlevnadsgrad bland företag efter tre och sex år
- Konkurer/nedlagda företag
- Utländska investeringar och etableringar
- Sysselsättnings- och exporttillväxt i miljötekniksektorn
- Antal gasellföretag 2014-2020
- Antal företag med >10 anställda
- Egna företagare (andel av sysselsatta, åldersfördelning)

Besöksnäring

- Antal gästnätter (fördelning efter nationalitet, andel av gästnätter i riket)
- Besöksnäringens omsättning (totalt och per bransch, exempelvis shopping, transport, restaurang)
- Logiintäkter
- Antal flygresenärer
- Antal året-runt destinationer med flyg

- Utländska ägare till fritidshus
- Antal internationella kongresser

Arbetsmarknad

- Branschstruktur och sysselsättningsutveckling i olika branscher (kvinnor och män)
- Utbildningsnivåer i olika branscher
- Andel sysselsatta med minst 3-årig eftergymnasial utbildning
- Andel yrkesgrupper med balans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft
- Antal arbetsställen per invånare
- Andel arbetsställen med upplevd brist på kompetent arbetskraft
- Antal sysselsatta i branscher med fler högskoleutbildade än i riket

Sysselsättning, arbetslöshet, utanförskap på arbetsmarknaden

- Förvärvsintensitet (kvinnor och män, utrikes födda, utrikes födda som invandrade för tre till tio år sedan)
- Andel sysselsatta med tjänstgöringsgrad om minst 80 %
- Andel arbetslösa (kvinnor och män, inrikes/utrikes födda, regiondelar)
- Ungdomsarbetslöshet (kvinnor och män)
- Andel långtidsarbetslösa
- Andel som inte är sysselsatta eller studerar
- Andel utanför arbetskraften och ej heltidsstuderande (kvinnor och män)
- Andel med försörjningsstöd (kvinnor och män)
- Kostnader för arbetsfrånvaro
- Andel berörda av varsel

Utbildningsnivå, utbildningsresultat

- Utbildningsnivå (utvalda åldersgrupper, kön)
- Andel högutbildade
- Antal mentorsplatser, examensarbeten och praktikplatser
- Antal studerande inom yrkeshögskolan
- Antal eftergymnasiala utbildningar med koppling till näringslivet
- Andel av vuxen befolkning som studerar
- Internationell universitetsranking
- Andel som fullföljer gymnasieutbildning
- Betyg år 9
- Elever i år 9 som uppnått målen i alla ämnen
- Övergångsfrekvens till högre utbildning från gymnasiet
- Andel ungdomar (ex. 18-24 år) som saknar gymnasiebehörighet (kvinnor och män, inrikes/utrikes födda)
- Högskolebehörighet
- Andel elever som fått jobb två år efter gymnasiet

Energianvändning

- Slutlig energianvändning (totalt och i olika sektorer, per invånare)
- Energianvändning per BRP (även för enbart industrin)

- Energianvändning exkl. industrin
- Andel förnyelsebar energi av slutlig energianvändning
- Produktion av förnyelsebar energi/produktion av förnyelsebar el
- Andel lokalproducerad el
- Elanvändning (per invånare, i sektorer)
- Uppvärmning med direktverkande el
- Andel förnyelsebart/fossilt drivmedel i transportsektorn
- Bilägande efter drivmedelstyp
- Energianvändning per personkm i kollektivtrafiken (mätsystem saknas)
- Energianvändning per ytenhet i bostäder

Miljö

- Växthusgasutsläpp (totalt och fördelning i sektorer)
- Luftkvalitet (partikel- och kvävedioxidhalt i luft)
- Kväve- och fosforläckage
- Marin miljö (miljömålsuppföljning)
- Otjänliga enskilda vattentäkter
- Antal vattenskyddsområden för kommunala täkter
- Skyddade natur- och kulturområden
- Ny bebyggelse på strand
- Insamlat hushålls- och matavfall
- Exponering för kemiska ämnen
- Vattenstatus i sjöar, vattendrag och kustvatten
- Andel invånare som ger uttryck för hållbara värderingar (under utveckling)

Hälsa

- Ohälsotalet (kvinnor och män, utbildningsnivå, födelseregion)
- Sjukpenningstal
- Medellivslängd (kvinnor och män)
- Förväntad livslängd (kvinnor och män)
- Rökning (kvinnor och män)
- Alkoholkonsumtion (kvinnor och män)
- Tonårsaborter
- Fetma (kvinnor och män)
- Fysisk aktivitet
- Barn med kariesfria bett
- Upplevd patientkvalitet
- Klamydiaförekomst
- Narkotikaanvändning

Kultur

- Kulturkonsumtion (Scenkonst, museer och kulturarv, medielån)
- Antal kulturarbetare
- Deltagarkultur (Aktiviteter hos studieförbund och folkhögskolor)
- Kostnader för kulturverksamhet
- Satsningar på elitidrotten
- Omsättning hos besöksmål inom kulturarvet
- Andel ungdomar som erbjudits plats i kulturskolan
- Studerande på folkhögskola

Social sammanhållning, deltagande i samhällslivet, trygghet

- Anmälda brott efter brottstyp
- Sociala kontakter (ålder, kön, inrikes/utrikes födda, storstad/ej storstad)
- Valdeltagande (ålder, regiondelar, röstfördelning)
- Andel nöjda med livet
- Andel som är rädda för att gå ut på kvällen (ålder, inrikes/utrikes födda, storstad/ej storstad)
- Andel som inte känner tillit till sina grannar (regiondelar)
- Andel unga med intresse för samhällsfrågor (kvinnor och män)
- Andel unga som anser länet vara en attraktiv plats (under utveckling)
- Trygg miljö för lärande i skolan
- Andel som är aktiva i kultur- och föreningsliv
- Antal yrkesverksamma som ges möjlighet och väljer att delta i frivilligarbete (under utveckling)
- Andel unga som upplever stor möjlighet att föra fram åsikter till de som bestämmer i kommunen

Tillgänglighet, infrastruktur

- Antal resor med kollektivtrafik
- Andel kollektivtrafikresor av total resevolym (över geografiska snitt)
- Andel nöjda kollektivtrafiksresenärer
- Sittplatskilometer efter kollektivtrafikslag
- Körsträcka per invånare med personbil
- Bilinnehav
- Antal dödade i trafik
- Samordning av transportslag (mätsystem saknas)
- Andel gods via båt och tåg
- Frakttaxa för gods (kr/längdkm)
- Transportarbete för väg, järnväg och sjöfart
- Andel av statliga och regionala infrastrukturmedel som används för järnväg, cykel och sjöfart
- Förbindelser till flygplats
- Pendling (in- och utpendling, riktad pendling)
- Antal arbetsmarknadsregioner i länet
- Restider med bil/kollektivtrafik/cykel till arbete, kommersiell och offentlig service
- Andel invånare/andel hushåll med tillgång till (minst) 100 Mbit bredband
- Tillgång till tätortsnära natur

Jämställdhet

- Andel kvinnor och män i privat resp. offentlig sektor
- Andel dagar med föräldrapenning som tas ut av män
- Andel av nystartade företag som leds av kvinnor och män tillsammans
- Kvinnors medelinkomst i förhållande till männen
- Fördelning av kvinnor och män i fullmäktigeförsamlingar

Kommentar: Jämställdhet är ett tvärgående tema. Många olika mått bryts ned på kvinnor och män.

Integration

- Antal anställda med utländsk bakgrund
- Boendesegregation

Kommentar: Integration är ett tvärgående tema. Många olika mått bryts ned på etnisk bakgrund.

Övrigt

- Nöjd medborgarindex – Medborgarnas betyg på kommunens verksamhet
- Nöjd inflytandeindex – Medborgarnas betyg på det inflytande de har på kommunens verksamheter och beslut
- Nöjd regionindex – Medborgarnas betyg på regionen/kommunen som en plats att bo och leva i

Bruttolista – en första identifiering av mätetal

FLÖDEN	LAGER
EKONOMISKT KAPITAL	
<i>Fasta tillgångar</i>	
Infrastrukturinvesteringar/Drift och underhåll för infrastruktur	Km väg/järnväg/gång- och cykelväg/hamnar//flygplatser
	Fordon i trafik efter fordonsslag
Nettotillskott av byggnader och bostäder	Antal permanentbostäder efter hustyp och byggnadsperiod/ fritidshus/
	Ekonomibyggnader Totalt taxeringsvärde för lägenheter i småhus, fritidshus, fler- bostadshus
	Ekonomibyggnadsvärde
	Maskiner
<i>Immateriella tillgångar</i>	
Investeringar i kommuner och landsting/konsumtion i kommuner och landsting	Soliditet i kommuner och landsting
Hushållens skuldsättning	Hushållens sparande
Företagens investeringar/Återkapitaliseringsgrad i företag	Företagens tillgångar och skulder
Varumärken, patent och design	
Kvot mellan förädlingsvärde och förädlingskostnad	
	Branschbredd
	Anställda i små, medelstora och stora företag
	Antal FoU-årsverken (universitet/offentlig sektor/privata företag)
Förnyelsegrad i näringslivet (ex. antal nya företag per befintliga företag)	Antal företag
HUMANKAPITAL	
Inflyttade/utflyttade, Födda och avlidna	Befolkningsstorlek
Nyutbildade/utbildningsnivå bland pensionerade	Befolkningens utbildningsnivå/arbetsmarknadsställning
Befolkning som tillkommit i arbetskraften/Personer som lämnat arbetskraften	Befolkning inom arbetskraften
In- och utpendlare över regiongräns (utbildningsgrupper)	
Förväntade åldersavgångar	
	Mediebestånd i kommunala folkbibliotek

FLÖDEN	LAGER
NATURKAPITAL	
<i>Fasta tillgångar</i>	
Inhemsk materialkonsumtion (import och export) per komponent	Inhemsk materialkonsumtion (extraherat i området)
Nyttillkommen produktiv jordbruksmark/försvunnen produktiv jordbruksmark (åkermark och betesmark)	Areal produktiv jordbruksmark (åkermark och betesmark)
Livsmedelsproduktion från odlade landväxter och djurhållning	Djurbestånd
Omställning till ekologiskt jordbruk	Ekologisk jordbruksmark
Nyttillkommen produktiv skogsmark/produktiv skogsmark	Areal produktiv skogsmark, virkesförråd
Nyplantering/avverkning	
Uttag av fiberråvara	
Nyfunna mineraler/utvunna mineraler	Mineraltillgångar/landareal täkter och gruvområden
Återvunnet avfall/deponerat avfall	Genererat avfall
Sötvattensanvändning (grundvatten och ytvatten)	Kvalitet på vattenreservoarer, grundvattennivå VA-verksamheters miljöprestanda (Svensk vattens hållbarhetsindex)
Slutlig energianvändning, fossil energianvändning	Lokalproducerad förnybar energi (biobränslen, el)
Utsläpp av växthusgaser	Effekter av klimatförändringar (skyfall, extrema temperaturer, skred)
Kväve- och fosforläckage	Status på vattenkvalitet i hav, sjöar och vattendrag. Signalarter, ex. föryngring av flodpärlmussla.
Antal hotade arter, antal utrotade arter	Skyddade natur per skyddsform Häckande fåglar Andra landarealer (kust- och strandlängd, naturligt gräsbevuxen mark, öppen myr m.m) Upplevelse av landskapet (utsikt)
SOCIALT KAPITAL	
<i>Bonding</i>	<i>Bridging</i>
Antal deltagare i föreningsliv	
Deltagande i kulturaktiviteter	Andel som saknar praktiskt stöd Andel som har lågt socialt deltagande Andel som saknar emotionellt stöd
Kontakter och dialog mellan kommuner och företag	Attityder mellan kommuner och företag
Medborgarförslag (inkomna/beviljade)	Upplevd möjlighet att påverka lokala beslutsfattare Medborgarnas förtroende till offentliga institutioner Tillit (generell) till andra människor
Företag som ingår i nätverk/partnerskap	
Antal tingsrätter	
Demokrati	
Investeringar i socialt kapital	

LIVSKVALITET

Jobb

- Personer som bor i hushåll med mycket låg förvärvsintensitet
- Arbetslöshet
- Långtidsarbetslöshet
- Etableringsgrad till arbetsmarknaden (starkt-svagt anknutna)
- Utanförskap (sjukskrivna, försörjningsstöd)
- Ofrivillig deltid
- Matchningsgrad, matchad förvärvsgrad
- Anknypningsgrad till arbetsmarknaden
- Förvärvsfrekvens

Bostäder

- Trångboddhet/Boyta
- Yttre boendemiljö
- Hushållens kostnader för boende (ex. andel hushåll som lägger mer än 30 % av inkomst på boende)
- Utbud av olika typer av bostäder (studentbostäder, hyresrätter, villor etc) jmf närhet till tätort
- Inköpskostnad för bostadsrätt/hus
- Individer >20 år som bor hemma hos föräldrarna
- Andel av hushåll som kan få lån för att köpa bostad

Inkomst

- Disponibel inkomst (inkomstspridning – medel och median)
- Gini Index hushållens disponibla inkomst och löneinkomst
- Köpkraftsjusterad inkomst från arbete och kapital
- Andel i relativ fattigdom

Utbildning

- Skolavhopp
- Gymnasiebehörighet (Elever som uppnått fullständiga betyg i år 9)
- Andel med högskoleutbildning
- Läs- och skrivkunnigheter (Nationella prov? PISA?)
- Livslångt lärande
- Övergångsfrekvens till högskola
- Andel med grundskoleutbildning eller lägre
- Andel med slutbetyg från gymnasiet efter 3,4,5 år

Miljö

- Luftföroreningar och luftkvalitet
- Exponering för kemiska ämnen
- Buller (antal personer störda av buller, % bostäder störda av buller)
- Vattenföroreningar och vattenkvalitet

Säkerhet

- Upplevelse av trygghet/andel som är rädda för att gå ut på kvällen
- Andel som inte känner tillit till sina grannar
- Trygg miljö för lärande i skolan
- Våldsbrott
- Inbrott
- Antal poliser

Livstillfredsställelse

- Andel nöjda och missnöjda med livet
- Andel unga som anser länet vara en attraktiv plats
- Suicid

Medborgarengagemang

- Andel som upplever stor möjlighet att föra fram åsikter till de som bestämmer i kommunen
- Andel med intresse för samhällsfrågor
- Valdeltagande
- Antal medborgarförslag
- Medlemskap i politiska organisationer
- Medborgarnas betyg på inflytande över kommunens verksamheter och beslut (Nöjd inflytande-index)

Balans mellan arbetsliv och fritid

- Antal yrkesverksamma som väljer att delta i frivilligarbete
- Tid avsatt för fritid och vila/återhämtning
- Anställda som jobbar mer än heltid ("very long working hours")
- Deltagande i kulturaktiviteter
- Deltagande i föreningsliv
- Sociala kontakter
- Hushållsarbete
- Antal timmar per dag/barn i förskolan

Hälsa

- Medellivslängd
- Förväntad livslängd vid födseln/förlorade levnadsår
- Hälsostyckad förväntad livslängd
- Kariesfria barn
- Rökning & snusning
- Användning av narkotika och dopning
- Andel med riskabla alkoholvanor
- Fetma
- Hjärt-kärlsjukdomar
- Självskattad fysisk hälsa
- Psykisk ohälsa
- Allergier & astma
- Fysisk aktivitet
- Sjukskrivningar
- Utnyttjande av friskvårdstimmar
- Medlemskap i idrottsföreningar
- Tillgänglighet till gym/motionsanläggningar

Tillgänglighet

- Tillgänglighet till bredband
- Tillgänglighet till grönområden/natur
- Genomsnittligt avstånd till närmsta vårdcentral
- Närhet till akutmottagning
- Tillgänglighet till kollektivtrafik, t.ex. restid till närmaste tätort med kollektivtrafik
- Restid till olika former av service
- Arbetstillfällen inom X min
- Tillgänglighet till förskola, skola och gymnasieskola samt uteområden vid dessa
- Tillgänglighet till kultur
- Tillgänglighet till flygplats
- Tillgänglighet till kommunala huvudorter
- Anpassning till funktionsnedsättning
- Närhet till brandkår
- Tillgänglighet till badplats
- Tillgänglighet till biobränsle/el

Produktion: ©Reglab 2014.

Formgivning: Catrine Backman, Plan Sju kommunikation AB.

För mer information: www.reglab.se

REG
LAB

www.reglab.se